

Wilhelmus a Brakel

Van de engelen en duivelen

Onder alle schepselen zijn de engelen en de mensen de volmaaktste; daarom zullen wij van die afzonderlijk handelen, en eerst van de engelen.

1. Engel. Hebreeuws *Maleach*, wordt aan verscheidenen gegeven in het Woord.

- (a) De Heere Jezus Christus wordt genoemd *de Engel*, in *Wiens binnenste de Naam* (Jehovah) is: Exod. 23:21. Jes. 63:9. *De Engel van Gods aangezicht*. Mal 3:1. *De Engel des verbonds*.
- (b) De leraren. Mal 2:7. *De Priester is een engel des Heeren der Heirscharen*.
- (c) Een bode, Job 1:14.
- (d) De onlichamelijke zelfstandigheden.

Engelen. 1Kr 21:16. Als David zijn ogen ophief, zo zag hij de Engel des Heeren, staande tussen de aarde en tussen de hemel, met zijn uitgetrokken zwaard in zijn hand, uitgestrekt over Jeruzalem.

Grieks *Angelos*, betekent twee- of driemaal een bode, anders altijd een onlichamelijke zelfstandigheid, die men engelen noemt, ook zonder enig opzicht van zending. 't Is een naam zo eigen aan dat geslacht, als het woord mens aan het menselijk geslacht; zodat het geen ambt, maar geestelijke zelfstandigheden betekent, welke tegen mensen worden overgesteld. 1 Kor. 4:9. *Wij zijn een schouwspel geworden, van de wereld, en de engelen, en de mensen*. 1 Kor. 13:1. *Talen der mensen en der engelen*.

Isangeloi, gelijk Engelen.

Lukas 20:36. *In de opstanding nemen zij (de mensen) niet ten huwelijk ... Maar zij zijn als engelen Gods in de hemel*. Matth. 12:30. Deze onlichamelijke zelfstandigheden worden ook *Geesten* genoemd. Hebr. ruach. Grieks pneuma; met dit woord worden ook verscheidenen genoemd:

- (a) God, Joh. 4:24.
- (b) De derde Persoon in het Goddelijke Wezen, Psalm 33:6 1 Joh. 5:7.
- (c) De ziel des mensen, Psalm 77:4 Hand. 7:59.
- (d) De wind, Psalm 1:4 Joh. 3:8.
- (e) Maar meest en doorgaans betekent het de engelen, onlichamelijke zelfstandigheden. Job 4:15. *Toen ging voorbij mijn aangezicht een geest*.

Hebr. 1:14. Zijn ze niet allen gediensstige geesten?

Hand. 19:15. Maar de boze geest zei.

Deze naam komt hun als eigen toe, zowel als engel, en niet door gelijkenis. God, die een ieder ding zo'n naam geeft, als Hij wil, heeft aan die zelfstandigheden zulke namen gegeven, en die namen betekenen die zelfstandigheden. De namen zijn gangbaar als geld door 't gebruik. Zodat men geen gelijkenissen of redenen angstig of arglistig behoeft te zoeken. Zo weten wij dan wat het woord Engel of Geest beduidt, en wat wij hier daardoor verstaan.

II. Dat er engelen zijn, behoeft geen bewijs voor die, welke de Schrift geloven, en de geschiedenissen en het getuigenis van de volkeren niet onbeschaamd willen verwerpen. Wil iemand evenwel met de Sadduceeën zeggen, dat er geen opstanding is, noch engel, noch geest, Hand. 23:8 hij schame zich dan ook niet met hen gerekend te worden.

Zij zijn geschapen; want alles wat er is, is Schepper of schepsel. Schepper zijn ze niet, zo zijn ze dan schepselen, en zijn geschapen. Dit zegt Paulus: Kol. 1:16. *Door Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen Hen die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen.*

Doch op wat dag van de schepping kan niet zeker gezegd worden; maar dat weten wij, dat ze niet voor de beginne geschapen, zijn, omdat daarvoor niets was dan God, wonende in de eeuwigheid, en alle schepsel heeft een duurzaamheid, waardoor het hoe langer hoe verder van zijn begin afkomt. Ook zijn ze niet geschapen na zes dagen, omdat God in die tijd alles volbracht heeft.

't Is waarschijnlijkst, dat zij op de eerste dag met de derde hemel, welke heer zij zijn, Lukas 2:13 geschapen zijn; want toen de Heere in de volgende dagen uit die ongevormde klomp alles voortbracht, toen waren zij daar al. *Toen de morgensterren samen vrolijk zongen, en al de kinderen Gods juichten.* Job 38:4-7.

God heeft in 't begin maar één mens gemaakt, en uit die ene een tweede, en uit die twee is het ontelbaar getal van de mensen voortgeteeld; maar God heeft alle engelen te gelijk geschapen, en dat in een onbedenkelijke menigte. Daar zijn veel duizenden engelen, Hebr. 12:22. *Gods wagens (engelen 2 Kon 6:17) zijn tweemaal tien duizend, de duizenden verdubbeld.* Psalm 68:18. *Duizendmaal duizenden dienden Hem, en tien duizendmaal tienduizenden stonden voor Hem,* Dan. 7:10.

Beschrijving.

III. *Een engel is een onlichamelijke en zonder lichaam bestaande zelfstandigheid, van God geschapen, en met uitnemend verstand, wil en kracht begaafd.*

Is een zelfstandigheid.

Een engel is een zelfstandigheid. Dit blijkt dus: Dat verstand, wil en kracht heeft, en verstandige, krachtige daden doet, is een zelfstandigheid; dat staat ieder toe. Nu, een engel is dat en doet dat, 't welk wij in 't vervolg overvloedig zullen tonen; derhalve is een engel een zelfstandigheid. Doch hoedanig hun gestalte, hun vorm, waardoor ze zijn dat ze zijn, hun inwendig wezen is, weten wij niet. Maar dit weten wij, dat hun eigenschappen en hoedanigheden, verstand, wil, kracht, goedheid, wijsheid, enz. van der engelen wezen onderscheiden zijn, en de engelen zelf niet zijn; want enkelheid of eenvoudigheid is een onmededeelbare eigenschap Gods. Verder kunnen wij tot hun zijn of wezen niet doordringen, omdat het ons niet geopenbaard is; en omdat het boven het bereik van ons verstand is, zo willen wij niet treden in dingen, die wij niet gezien hebben, maar wijs zijn tot matigheid, opdat wij ons zelf en anderen niet bederven.

Onlichamelijk.

Engelen zijn onlichamelijke en zonder lichaam bestaande zelfstandigheden. In hun natuur zijn ze geesten, en niet wezenlijk met een lichaam verenigd. Een lichaam is dat door trinam dimensionem, driemeting in lengte, breedte en hoogte uitgestrekt is; dit weren wij geheel van de engelen, hoe klein of fijn een lichaam men ook vatten mocht; zij hebben in 't minst geen gemeenschap daarmee. Lukas 24:39. *Een geest heeft geen vlees en benen.* Zij zijn van God geschapen om op zichzelf alleen, niet met een lichaam verenigd, te bestaan.

De ziel des mensen is ook onlichamelijk, een geest, zowel als de engelen; elke driemeting en uitgestrektheid is ook geheel van haar geweerd. Zij kan ook zonder lichaam bestaan; zij bestaat ook na de dood des mensen; niet dat ze dan een engel is, maar gelijk er verscheidene soorten van lichamen zijn, zo is de ziel ook een andere soort van geest. Zij heeft de geestelijkheid en onlichamelijkheid met de engelen wel gemeen, maar van een lagere natuur, doch het wezenlijke onderscheid tussen die beide is voor ons verborgen. Ook kennen wij niet volmaakt de vorm, de gestalten van onze zielen; doch dat weten wij, dat ze geen engelen zijn, noch ooit zo genoemd worden, maar zij worden uitdrukkelijk van engelen onderscheiden. Hebr. 12:22, 23. *Gij zijt volkomen tot ... de veel duizenden der engelen en de geesten der volmaakt rechtvaardigen.*

Zijn wel in lichamen verschenen.

IV. De engelen, met geen lichamen wezenlijk verenigd, verschijnen nochtans wel in lichamen. 't Waren geen schimmen of schaduwen, in welke zij zich menigmaal hebben vertoond, maar 't waren ware lichamen, in welke zij gingen, zaten, spraken, aten, worstelden, of lichamen aanraakten. De heiligen, aan welke zij zich vertoonden, waren ook niet bedwelmde van zinnen, sliepen ook niet (hoewel ze ook in de droom of verrukking van de zinnen, aan hen in lichamelijke gedaante wel verschenen) maar zij waren wakker, spraken, gingen, stonden en handelden met hen, alsof zij ware mensen waren geweest; maar vanwaar zij die lichamen voor die tijd hadden; weet ik niet, ik wil er ook niet naar raden. Doch hoewel het ware lichamen waren, waardoor zij met mensen handelden, zo waren zij nochtans met die niet wezenlijk verenigd, gelijk de ziel met het lichaam. Zij bewogen die, niet formaliter, als wezenlijk, maar efficiënter, als werkende oorzaken van die bewegingen, gelijk de mens al de raderen in zijn horloge beweegt. Dit geschiedt, opdat ze de mens naar zijn staat mochten ontmoeten, en gemeenzaam met hem handelen.

Zijn telkens maar op een plaats.

V. Alhoewel de engelen onlichamelijk zijn, en daarom in geen plaats zijn, gelijk de lichamen door omgevingen van de lucht of iets anders, zo zijn ze nochtans in een plaats of op een wijze, die met hun natuur overeenkomt, en door ons lichamelijken niet verstaan kan worden. Wij weten nochtans, dat ze elders zijn; want dat nergens is, dat is niet, en dat overal is, zonder uitgestrektheid, is God. Als zij op de ene plaats zijn, zo zijn ze niet op de andere. Als wij met onze lichamen van plaats veranderen, zo verandert onze ziel mee van plaats. Als een Godzalige sterft, blijft zijn ziel niet op de aarde, maar heeft haar verblijf in de derde hemel; als een godloze sterft, zo gaat zijn ziel naar de hel en blijft niet op de aarde; zo verandert dan een geest van plaats, zo ook de engelen. Toen de engel tegen het Oosten van het Paradijs gesteld was, toen was hij daar, en niet in de hemel, Gen. 3:24. Toen de engel des Heeren bij Zacharias aan de rechterzijde van het altaar stond, en met hem sprak, Lukas 1:21 was hij niet in Nazareth. Toen de engel Gabriël gezonden werd naar Nazareth en tot Maria inkwam Lukas 1:26, 28 was hij niet te Jeruzalem. Als de engelen Gods opklimmen en nederdalen, Joh. 1:51 veranderen zij van plaats; zodat zij altijd zijn in een zeker daar, en veranderen van daar tot daar.

Nog dommer is het te denken, dat een geest is overal, waar hij denkt. Dat stelt vooraf vast, dat hij dan in een zekere plaats is. Dan was de duivel nog in de hemel, want hij kan er nog wel om denken, dat hij daar geweest is, en hoe hij het daar had; dan was de mens zonder ziel, als ze op een andere plaats denkt; dan was de ziel van een verstorvene nog in zijn lichaam en op de aarde, want zij kan er nog wel om denken. De ziel des mensen, als zij op andere plaatsen denkt, zo gaat de ziel niet daarheen, maar de mens brengt die afgelegene plaatsen en zaken in zijn verbeelding, en zo denkt zijn ziel op datgene, dat zich in de verbeelding vertoont. Dus is het, dat een engel ook denkt op afzijnde zaken, op een wijze, die met zijn natuur overeenkomt, en voor ons verborgen is, omdat wij zijn gestalte niet kennen.

Zijn verstandig.

VI. Engelen zijn verstandige schepselen en dat bij uitnemendheid ver boven de mensen; daarom zei de wijze vrouw van Thekoa tot David: *Mijn heer is wijs, naar de wijsheid van een engel Gods*, 2 Sam. 14:20. Hun kennis is óf natuurlijk, of verkregen. Uit hun natuur van hun begin af, zien de engelen in de hemel altijd het aangezicht des Vaders, Matth. 18:10. Maar, óf openbaring óf ondervinding doet hun kennis van zaken hebben, die ze vanzelf niet wisten. De Heere Jezus gaf aan een engel de verborgenheid van de toekomstige dingen te kennen, en zond hem om die aan Johannes te openbaren. Openb. 1:1. Door gedurige opwekking wordt door de gemeente de overheden en de machten in de hemel bekendgemaakt de veelvuldige wijsheid Gods. Eféze 3:10.

Doch weten niet alles.

Hun kennis is eindig, daarom weten ze alle dingen niet, maar veel zijn voor hen verborgen.

- (a) Zij weten uit hun natuur, uit en door zichzelf, door hun gezicht, de toekomstige dingen niet, die door de vrije wil des mensen, en ten opzichte van de tweede oorzaken geschieden zullen, dit is een eigenschap die Gode niet toekomt. Jes. 41:23. *Verkondigt dingen, die hierna komen zullen, opdat wij weten, dat gij goden zijt*. Markus 13:32. *Van die dag en die ure weet niemand, noch de engelen, die in de hemel zijn*.
- (b) Zij kennen door een uitgaande daad des wetens het hart, de vrije wil, de gedachten des mensen niet. Want:
- (1) *dat komt Gode alleen toe*. 2 Kron. 6:30. Gij alleen kent het hart van de kinderen der mensen. Jer. 17:9, 10. Arglistig is het hart meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen? Ik, de Heere, doorgrond het hart, en proef de nieren. *Nooit wordt iets dergelijks van een engel gezegd*.
 - (2) De redelijke wil is Gode alleen onderworpen, en hangt onmiddellijk van Hem af; Hij alleen kan op deze werken. Zie: Spr. 21:1. *Des konings hart is in de hand des Heeren als waterbeken; Hij neigt het tot al wat Hij wil*. Psalm 33:15. *Hij formeert hunner aller hart*.

Als de engelen des mensen wil en mening kennen dat geschiedt niet van voren door een onmiddellijk gezicht, maar van achteren, lettende op alle omstandigheden en vertoningen van de bewegingen, en zo besluiten zij de waarschijnlijkheid, dat een mens dit denkt en wil, maar altijd blijft in deze bij hen een feilbaarheid. Men moet in deze altijd onderscheid maken tussen de wil en de bekendmaking van die. 't Laatste kennen ze, en uit het laatste besluiten ze het eerste.

God openbaart wel aan engelen, zo goede als kwade, enige dingen die gebeuren zullen, tot nut van de Godzaligen, of tot beproevingen en straf van de godlozen. De engelen gebruiken die openbaringen tot troost en verwakking; maar de duivelen gebruiken ze om daardoor te verleiden, en om hen te doen erkennen voor toekomstige dingen te kunnen voorzeggen, en om de mens hun te doen geloven.

Hoe zij kennen.

Onze kinderen, als die beginnen te redeneren, vragen veel: *Waarom is dat zo? En hoe is dat?* En op deze zaken komende, vragen ze: *Heeft een engel ogen?*

Neen.

Hoe kan hij dan zien? Hoe kan hij dan in de Bijbel lezen, en weten wat daarin staat, en wat in de wereld omgaat? Heeft hij ook oren?

Neen. *Hoe kan hij dan horen wat wij zeggen? Heeft hij dan ook handen en voeten?*

Neen. *Hoe kan hij dan van de een plaats op de andere komen? Hoe kan hij dan iets doen?*

Wij antwoorden, dat wij de zaak zelf uit Gods Woord weten; maar omdat hun gestalte ons onbekend is, dat wij ook de wijze hoe niet weten. Men moet een zaak niet ontkennen, omdat men het hoe niet verstaat. Dit kunnen wij alleen zeggen, dat zij op zo'n wijze niet zien, horen, werken als een mens, maar op een wijze, die met hun natuur overeenkomt.

Hebben kracht.

VII. De engelen hebben uitnemende grote kracht, om grote dingen uit te voeren, ver boven de mensen. 2 Petrus 2:11. *De engelen in sterkte en kracht meerder zijnde.* Zij worden genoemd *krachtige helden*, Psalm 103:20. *Engelen zijner kracht*, 2 Thess. 1:7. *Heirlegers*, Lukas 2:13. *Wagenen* (krijgswagens) *en paarden*, 2 Kon. 6:17. Dit blijkt uit hun daden, in Gods Woord vermeld.

Werken op lichamen.

Hier is een bedenking: *Of het wel mogelijk is, en waarlijk geschiedt, dat een engel op een lichaam werkt?* Omdat daar geen evenredigheid en overeenkomst is tussen die beide.

Antwoord. Is er geen evenredigheid tussen die beide, zo stelt men dan vooruit vast, dat er zowel engelen zijn als mensen. Op de zaak antwoord ik:

1. 't Is niet onmogelijk.

Indien het onmogelijk is, moest het onmogelijk zijn óf aan de zijde van God, óf van een lichaam, óf engel. Niet aan de zijde van God, want Die is almachtig, en kan aan een schepsel zo'n kracht geven als Hij wil. Niet aan de zijde van een lichaam, dat kan beweging ontvangen. Niet aan de zijde van een engel; want Gods Woord en de ondervinding leert het. Maar op wat wijze kan niemand zeggen, of hij moest de natuur of gestalte van een engel volmaakt tot in de grond kennen, 't welk de mens niet doet. Arme mensjes! Wat mag men zich onderwinden de macht van een engel te betwisten, die nauwelijks weten hoe het ene lichaam op het andere werkt? Wat zeg ik, nauwelijks, die het in veel dingen niet weten, en ons niet zeggen kunnen hoe zon, maan en sterren invloeden op de ondermaanse dingen, en vanwaar de eb en vloed zijn oorsprong heeft, en dergelijke vele. Zegt ons dat eerst, en leert ons dan hoe onze ziel met ons lichaam verenigd is en daarop werkt, en gaat dan voort tot hetgeen wat de engelen mogelijk of onmogelijk is. Of geloof het Woord van God, en der zotten leermeesteres: *de ondervinding*.

2. God werkt op lichamen.

Dat is immers zeker, dat God, die een Geest is, en nog meer van een lichaam onderscheiden is dan een engel, op lichamen werkt. Zo hindert dat een engel ook niet op een lichaam te werken, omdat hij een geest is.

Zegt men: *God is almachtig, en een engel niet, daarom mag men van de ene tot de andere geen besluit maken.*

Ik antwoord: dat is waar, in opzicht van de almacht, maar daarin is de overeenkomst tussen God en een engel, dat ze beide geen evenredigheid en overeenkomst hebben met een lichaam;

daaruit volgt dan onweersprekelijk, dat de onevenredigheid en de overeenkomst niet hindert, dat een geest niet zou kunnen werken op een lichaam. Dus valt dan de gehele grondslag van het gebouw omver, en dat vallende, zo is alle reden van ontkenning te niet.

3. De ziel werkt op lichamen.

Onze ziel is een geest, en als zodanig zo ver van een lichaam onderscheiden als een engel. Nu, onze ziel werkt op een lichaam; zo kan een engel het ook doen. Zegt men dat een ziel met haar eigen lichaam verenigd is, en daarom op haar eigen lichaam werkt, en door haar eigen lichaam op andere. Ik antwoord, eigen of oneigen doet daar niet toe: want de ziel is evenwel een geest, en als geest werkt ze onmiddellijk op het lichaam. Neemt zoveel tussenbeide komende middelen als ge wilt, men moet ten laatste tot het allernaaste komen, dat de ziel aanraakt in de vereniging. Zo werkt dan een geest op een lichaam.

Nog eens: is het in Gods macht niet, een engel ook een lichaam te geven, of voor een tijd te lenen? En zou dan die engel op dat zijn eigen lichaam niet kunnen werken, zowel als de ziel op haar lichaam, en door haar eigen lichaam op andere lichamen? Immers ja, zowel als de ziel. Dus is het, zonder dat er enige reden van bedenking overblijft, zeker, dat een engel op een lichaam kan werken.

4. Teksten.

Dat engelen op lichamen werken, blijkt zo klaar en overvloedig uit het Woord van God, dat het genoeg is dat maar te lezen. Onder een zeer groot getal van Schriftuurplaatsen, neemt deze maar tot een staaltje. Jesaja 37:36, *Toen voer de engel des Heeren uit, en sloeg in het leger van Assyrië honderdvijfentachtigduizend.* Die 't werk deed, was een engel; een ander schepsel was tot zo'n groot werk niet bekwaam. Aan wie het werk geschiedde, waren mensen, en wel ten opzichte van hun lichamen; deze werden door de engel gedood. Was dat werken op lichamen of niet? Dan. 6:23, *Mijn God heeft Zijn engel gezonden, en Hij heeft de muil van de leeuwen toegesloten.* Verkondigde niet een engel des Heeren, in de hemelse klaarheid met mensentaal, de geboorte van Christus aan de herders? Lukas 2:13. Spreken geschiedt door de beweging de lucht; zo werkte immers die engel, en de bijkomende menigte van de hemelse heirlegers op lichamen. Een engel spreekt met de Heere Jezus Christus in Gethsémané, Lukas 22:43. De engelen vertoonden zich bij de opstanding van Christus, en aan de wachters, en aan de vrouwen, Matth. 28:2-5. Een engel des Heeren stond daar (bij Petrus in de gevangenis) en een licht scheen in de woning en slaande de zijde van Petrus, wekte hem op, zeggende, Hand. 12:7. Kan men wel krachtiger werking van een geest op een lichaam uitdrukken? *En van stonde aan sloeg hem (Herodes) een engel des Heeren,* vs. 23. Uit al deze is onweersprekelijk, dat engelen op lichamen werken.

VIII. Tegenwerping 1.

De engelen deden het niet, maar zij waren alleen bijstanders om de glans van Gods werk te verheerlijken.

Ik antwoord: waar staat dat op enige plaats? En als ze tot heerlijkheid zich daarbij aan mensen in lichamelijke gedaante vertoonden, zo werkten ze dan evenwel in de vertoning op lichamen. Maar behalve dat, daar staat wel met uitdrukkelijke woorden, dat de engelen het deden. Wie durft *neen* zeggen, daar God *ja* zegt?

Tegenwerping 2.

Men mocht denken, *hoe de engelen op lichamen werken, of zij het alleen met hun wil doen, dan of er behalve de wil ook kracht en werking bijkomt?*

Ik antwoord:

- (a) De wil is het uitwerkende beginsel van een redelijk schepsel; maar met de wil alleen iets uit te werken, is Godes, en niet schepsels werk. God zegt: *Ik wil, wordt gereinigd*, Lukas 5:13. *Hij roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren*, Rom. 4:17. *Hij spreekt, en het is er, Hij gebiedt, en het staat er*, Psalm 33:9.
- (b) In de gehele Bijbel staat het niet, dat de engelen alleen met hun wil zaken uitgevoerd hebben, wie durft het dan zeggen? En wat grond heeft zo'n zeggen?
- (c) Gods Woord zegt, dat ze krachtige helden zijn, en sterkte hebben, en dat zij dood sloegen, Petrus zijde sloegen, leeuwenmuilen toesloten, spraken en alles deden, zoals men het van des mensen werkingen zegt; waaruit blijkt, dat bij hun wil ook werkende kracht kwam.
- (d) En zegt men, dat engelen alleen door de wil het werk doen, zo is in dat zeggen ingesloten een ontkennen, dat de engelen waarlijk op lichamen werken, en men zou niet in staat zijn tegen te spreken, die de eigenlijke werking loochenen, maar men zou zelf bevestigen, dat men wil tegenspreken; maar omdat zij waarlijk en eigenlijk op lichamen werken, zo zijn ze niet alleen bezig met willen, maar voegen daar kracht en werking bij. Maar voor *het hoe* staan wij gaarne stil. Men heeft op te merken, dat in het knibbelen, wenden en draaien stilletjes een geneigdheid ligt, om alle geest te ontkennen.

Werken ook op elkaar.

IX. Gelijk de engelen werken op lichamen, zo werken ze ook op en tot elkaar; want:

- (1) tussen hen is de verscheidenheid van aard niet in de weg.
- (2) De Schrift zegt het, Jes. 6:3, *De een riep tot de anderen*.
- (3) Zo niet, dan waren zij maar elk alleen, en zij waren onvolmaakter dan de mensen, welker welzijn ook daarin is, dat ze elkaar zien, horen, tot elkaar spreken, en tot elkaar werken. Dit van de engelen, zo goede als kwade, in het algemeen.

Van de goede Engelen

X. De engelen zijn in de beginne alle heilig geschapen; maar een groot gedeelte van die zijn afgevallen, zodat er nu zijn heilige engelen en duivelen.

De goede engelen worden ook genoemd:

- *uitverkorenen*, 1 Tim. 5:21. Waaruit blijkt, dat er zowel is een verkiezing van de engelen als van de mensen.
- Doorgaans worden ze genoemd, *heilige engelen*, Matth. 25:31.
- Judas 1:14, *engelen des Heeren*, of ook alleen, zonder enige bijvoeging, *engelen*.
- Ook *gedienstige geesten*;
- *cherubs*; *gedaanten*, wegens hun zichtbare vertoningen aan mensen.
- *Serafs*, brandende, wegens hun ijver en vlugheid.
- Heilige wachters,
- zonen Gods,
- morgensterren,
- hemelse heirlegers,
- tronen,
- heerschappijen,
- overheden, machten, wegens hun bediening.
- Eéns worden ze genoemd Elohim, Psalm 8:6, 't welk de apostel *engelen* overzet, Hebr. 2:7, wegens de afstraling van Gods macht.

Woonplaats.

XI. De woonplaats van de engelen is de derde hemel. Matth. 18:10. Dat hun engelen in de hemelen, altijd zien het aangezicht Mijns Vaders. Matth. 22:30. *Zij zijn als engelen Gods in de hemel*. Daarom worden ze genoemd: *engelen der hemelen*, Matth. 24:36. Van daar worden ze uitgezonden op de aarde, om te verrichten de dingen, die hun bevolen worden. Matth. 28:2. *Een engel des Heeren nederdalende uit de hemel, kwam toe*. Lukas 22:43. *Van Hem werd gezien een engel uit de hemel*.

Orde.

Tussen de engelen is een zeer goede orde; want God is een God van orde, daarom is in de hemel, waar alles heilig is, geen wanorde. Maar hoedanig die orde is, en in hoedanige rang ieder gesteld is, weten wij niet; maar alleen dat er zijn tronen, heerschappijen, overheden, machten. De koren of rangen, die sommigen stellen, zijn enkele versieringen.

Ambt en werk.

XII. Hun werk in 't algemeen is, de bevelen Gods uit te voeren. Psalm 103:20. *Looft den Heere, Zijn engelen, die Zijn woord doet, gehoorzame de stem Zijns Woords*.

In het bijzonder, God zendt ze uit tot dienst van de uitverkorenen, Hebr. 1:14.

- Zij bewaren ze: Psalm 91:11, 12. Hij zal Zijn engelen van U bevelen, dat zij U bewaren in al uw wegen. Zij zullen U op de handen dragen, opdat Gij uw voet aan geen steen stoot.
- Zij waarschuwen ze voor het gevaar, Matth. 2:13.
- Zij bestraffen ze over begane zonden, Openb. 22:9.
- Zij vermanen ze, Openb. 19:10.
- Zij onderrichten ze, wat hun te doen staat, Hand. 10:5.
- Zij openbaren hun toekomstige dingen, Dan. 8:16.

- Zij dragen hun zielen na de dood in de hemel, Lukas 16:22.
- Zij zullen gebruikt worden in het vergaderen van hen voor het oordeel, Matth. 24:31.
- Tot deze en veel andere bijzondere zaken gebruikt ze God, tot nut van de uitverkorenen.

En aan de andere zijde gebruikt ze God tot straf van de goddelozen. Een engel sloeg 185.000 man in één nacht dood, Jes. 37:36. Een engel sloeg Herodes de koning, dat hij stierf, Hand. 12:23.

Vraagt iemand, *of ieder land, iedere stad, ieder huis, ieder mens zijn bijzondere engel heeft?*

Wij antwoorden: dat Gods Woord daarvan niets zegt, en men moet niet wijs zijn boven hetgeen beschreven is. De Schrift zegt, dat soms een engel is bij een Godzalige, Hand. 12:7. Dat soms meer engelen zijn bij een Godzalige, 2 Kon. 6:17. Dat soms een engel is bij verscheiden Godzaligen, Dan. 3:25.

Hoe zich omtrent hen te gedragen.

XIII. Zijn de engelen zo werkzaam omtrent de mensen, zo hebben de Godzaligen dat ook te geloven, te erkennen, en zich dienaangaande recht te gedragen: want hun doen is ons niet tevergeefs beschreven.

Niet aanbidden.

1. Men moet zich zorgvuldig wachten, dat men hun niets toeschrijft en hun niets toevoegt, 't geen in Gods Woord niet is geopenbaard en 't geen ons verboden is. Namelijk, men moet hen niet erkennen als voorbidders, noch begeren, dat ze voor ons zullen bidden, omdat dat niet is naar Gods Woord, de regel van ons doen. Men moet hen niet dienen of aanbidden; want:

- (a) 't is afgoderij iets te dienen, dat van natuur geen God is, Gal. 4:8. *God alleen moet men dienen en aanbidden.* Matth. 4:10. *De Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.*
- (b) 't Is uitdrukkelijk verboden. Kol. 2:18. *Dat dan niemand u overheerse naar zijn wil in nederigheid en dienst van de engelen.*
- (c) 't Wordt scherpelijk gestraft. Openb. 19:10. *Ziet dat gij dat niet doet.... aanbidt God.*

Erkennen dat God hen gebruikt.

2. Men moet met opmerking erkennen en door veel daaraan te denken de opmerking en het dadelijk geloven vermeerderen, dat God door hen, als middelen, zoveel en zo grote zaken uitvoert. Gelijk men zich moet verwonderen over de samenschakeling van de oorzaken en besturing Gods van die, zo ten opzichte van de invloeden van zon, maan en sterren op de aardse dingen, als ten opzichte van de aardse lichamen op elkaar, en de wijsheid en de goedheid Gods daarin te zien, moet men zich ook verwonderen over 't gebruik Gods van de engelen. Al weten wij alles niet, kunnen wij nochtans uit het beschrevene veel andere dingen besluiten, en wij zouden meer weten, als wij ons in de opmerking meerder bezighielden, en wij zouden meerder bekwaam worden, om God over de wijsheid en goedheid in 't gebruik van de engelen met blijdschap en goedheid te erkennen en te prijzen.

Godzaligen niet beledigen.

3. Men moet zich ontzien en vrezen de Godzaligen te beledigen, te verachten en te bedroeven; want zij hebben zulke heilige bewaarders en oppassers, die hebben daar geen behagen in en zijn gereed de beledigers van hen te straffen, gelijk ze getoond hebben: Jes. 37:36 Hand. 12:23. Daarom zegt de Heere Jezus, Matth. 18:10, *Ziet toe, dat gij niet een van deze kleinen veracht: want Ik zeg ulieden, dat hun engelen in de hemelen, altijd zien het aangezicht van Mijn Vader.*

Zij zijn tot hun bescherming.

4. Hoe veilig zijn nu de kinderen van God! 't Is waar, God is het alleen, die door Zijn kracht en toezicht de Zijnen beschermt en bewaart, en daarom mag men op geen schepsel zich vertrouwen en verlaten; maar God gebruikt in die bewaring middelen: spijze in het onderhouden van het leven, krijgslieden in de bewaring van landen en steden, en het is te erkennen als God genoegzame middelen geeft. Zo ook heeft men zich hier in het bestuur Gods door de heilige engelen te verwonderen en te verblijden, dat God zulke heerlijke schepselen gebruikt tot bewaring van de allerkleinste en geringste mensjes. En omdat die uit last van God de wacht over de Godzaligen houden, hen beschermen en bewaren, heeft men stil en zonder vrees te zijn, ook dan, als het alleen tegen ons schijnt gekant te zijn: *Want die met ons zijn, zijn meerder dan die tegen ons zijn.* 2 Kon. 6:16.

Zich heilig gedragen in hun tegenwoordigheid.

5. Men moet door aanmerking van hun tegenwoordigheid, zich heilig en betamelijk, ook buiten het oog van mensen, gedragen. Al is het, dat Gods tegenwoordigheid en alwetendheid alleen onze vrees moet zijn, zo gebruikt God de tegenwoordigheid van mensen tot een middel, om ons door ontzag voor hen, af te houden van veel zonden, en om ons te verwakkeren tot oefening van deugden; dan betaamt het ons ook door der engelen tegenwoordigheid, als onze mededienstknechten en gezelschap. Hebr. 12:22 ons heilig en betamelijk te gedragen, opdat wij hen verblijden, en er door hun bekendmaking blijdschap zij in de hemel, Lukas 15:7, 10. Daarom vermaant de apostel: 1 Kor. 11:10. *De vrouw moet een macht (deksel) op het hoofd hebben om der engelen wil.*

Van de Duivelen

Duivelen zijn engelen die gezondigd hebben.

XIV. God heeft alle engelen heilig geschapen, maar een grote menigte is van God afgefallen. 2 Petrus 2:4. *Indien God de engelen, die gezondigd hebben, niet gespaard heeft.* Judas 1:6. *De engelen, die hun beginsel niet bewaard hebben, maar hun eigen woonstede verlaten hebben.*

Engelen worden ze genoemd wegens hun natuur, welke zij door hun zonden wel verdorven, maar niet verloren hebben; soms zonder enige bijvoeging.

- Rom. 8:38, 39. Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen ons zullen kunnen scheiden van de liefde Gods.
- Soms met omschrijving; 't zij van hun zonde, die gezondigd hebben, die hun beginsel niet behouden hebben, 't zij van hun hoofd, de overste van de duivelen, beelzeboul, Beëlzebul, Matth. 12:24. De engel des afgronds, Openb. 9:11. Dus worden ze genoemd engelen des duivels, Matth. 25:41; des draaks, Openb. 12:7; des satans, 2 Kor. 12:7.
- Wegens hun natuur worden ze ook genoemd geesten. Matth. 8:16. Zij hebben velen, van de duivel bezeten tot Hem gebracht, en Hij wierp de boze geesten uit met den woerde.
- Wegens hun gruwelijkheid worden ze genoemd: onreine geesten, Markus 3:11. Lukas 4:33. Er was een mens, hebbende een geest eens onreinen duivels.
- Wegens hun werk, 't welk zij in mensen uitvoeren, worden ze genoemd, stomme, dove geest, Markus 9:25; een geest van krankheid, Lukas 13:11; dat is stom, doof, ziek makende. Zij worden genoemd geestelijke boosheden. Efése 6:12.
- In 't Hebreeuws wordt de duivel genoemd wjs, Satan, Saanav, Satan, dat is: wederpartijder, tegenstrever, tegenstrijder; omdat hij zich tegen God, Christus, de gelovigen en al het goede aankant en die bestrijdt. 2 Kor. 12:7. *Mij is gegeven een engel des satans.* Openb. 12:9. *En de grote draak is geworpen, namelijk, de oude slang, welke genaamd wordt duivel en satanas.*
- Daarom wordt hij in het Grieks genoemd: Antidikov, tegenpartij, 1 Petrus 5:8. In 't Grieks wordt hij ook genoemd Daimonin, Daimonion, demoon, duivel. Die woorden komen af van daioo, weten, omdat hij niets onbezocht laat, om te weten waar en op wat wijze hij het meest kwaad doen kan. Ook weet hij veel zaken, die voor de mensen verborgen zijn, welke hij door toelating Gods soms openbaart, en soms raadt hij er naar uit enige waarschijnlijkheid. Hij is arglistig in al zijn boos bedrijf. Efése 6:11. *Opdat gij kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel.* 2 Kor. 11:3. *Gelijk de slang Eva door haar arglistigheid bedrogen heeft.*
- Hij wordt ook genoemd: Diabolos, Duivel. 't Komt af van diaballein, lasteren. De Duivel is een lasteraar; hij lastert God, als hij vurige pijlen de gelovigen inwerpt, én hij klaagt de gelovigen aan bij God, Job 1:9, 11. Job 2:3. Hoewel gij Mij tegen hem opgehitst hebt.
- Daarom wordt hij genoemd: Kategoros, beschuldiger, verklager. Openb. 12:10.

De woorden satan, duivel, onreine geest, engelen, die gezondigd hebben, door zonde, ziekte, kwade humeuren, fantasie, inbeelding, boze mensen te willen vertalen en daardoor te verstaan, is belachelijk. En Bijbel, én alle Hebreeuwse, Griekse en Latijnse schrijvers, én alle schrijvers in andere talen, spreken die tastbare dwaasheid tegen; als die woorden voorkomen, zo weten wij, dat die dingen daardoor niet verstaan worden, maar boze geestelijke zelfstandigheden. Zij worden tegen die dingen overgezet. Markus 3:15. *En om macht te hebben, de ziekten te genezen, en de duivelen uit te werpen.*

De duivelen wordt *kennis én kennis* van Christus, redeneren en spraak toegeschreven, gelijk in het vervolg overvloedig te zien is, 't welk van de andere dingen niet gezegd kan worden. Alleen noemt de Heere Jezus Petrus *een satan, tegenstander*, Matth. 16:23 omdat hij Hem tegenstond, en daarin het werk des satans deed. En Judas, de verrader, wordt *een diabolos*, duivel genoemd, Joh. 6:70 omdat de duivel in hem varen zou, en hij een werktuig van de duivel zou zijn.

Groot getal duivelen.

XV. Dat er duivelen zijn, is zo openbaar bij Heidenen en Christenen, zo Godzaligen als goddelozen; en de Schrift spreekt zo dikwijls en zo duidelijk van hen, dat geen mens daaraan twifelen kan, of hij moest tegen alle mensen en tegen Gods Woord met hardnekkigheid willen aangaan; en hij zou zich onwaardig maken, dat men hem enig woord zou antwoorden, of hem te sprake staan.

Duivelen zijn er, en dat in een groot getal. De Schrift spreekt menigmaal van duivelen, soms wordt er bijgevoegd *vele*, Markus 1:34. Ook wel *zeven*, Markus 16:9. Ook wel *een legioen*, en dat in één mens, Markus 5:9, 15. Als men leest van duivel in 't enkelvoud, dit geschiedt, óf dat daar maar één tegenwoordig was, óf de soort wordt daardoor verstaan, gelijk men zegt: de mens leeft door gerecht en drank; óf daardoor wordt verstaan *de overste der duivelen*.

Al wat boven in 't algemeen van de engelen gezegd is, dat wordt meteen van de duivelen gezegd, omdat zij engelen zijn; te weten, dat ze zelfstandig zijn, dat ze verstand en kracht hebben, en dat ze werken op lichamen en mensen. Dat ze zelfstandigheden zijn, blijkt uit al die plaatsen, dewelke getuigen, dat ze spreken, Jezus kennen, verzoeken, mensen scheuren, slingeren, zwijnen doden, en dergelijke. Dat ze verstand hebben, blijkt onder andere uit Markus 1:34, *Hij liet de duivelen niet toe te spreken, omdat ze Hem kenden*. Hand. 19:15, *De boze geest antwoordende, zei: Jezus ken ik, en Paulus weet ik*. 2 Kor. 11:3, *Ik vrees, dat niet enigszins, gelijk de slang Eva door haar arglistigheid bedrogen heeft*

Werken op lichamen.

XVI. Dat de duivelen op lichamen en op mensen werken kunnen, en werken, blijkt:

Bewijs 1.

1. Uit al die plaatsen, waaruit wij boven bewezen hebben, dat de engelen het doen; want zij zijn engelen; en behalve die, uit veel andere plaatsen, van welke wij alleen deze u voorstellen: Gen. 3:1, 6. *De slang zei tot de vrouw ... vs. 13, De slang heeft mij bedrogen*. Die hier 't werk doet, wordt genoemd slang; 't is bekend, dat een kruipend gedierte, 't welk de naam van slang draagt, geen verstand noch sprake had, zodat het dier het niet deed, maar dat is een middel geweest, 't welk een ander gebruikte. 't Staat ook vast, dat de heilige Eva aan geen ziekte, zwaarmoedigheid, ijdele inbeelding of enige zonde onderworpen was. Ook was het geen verbeelding als een wakende droom, maar een waarachtige geschiedenis. Ook kon Eva, wegens haar heiligheid, in verbeelding zich geen kwade gedachten van God ingeven, daartegen twisten en daarvan ten laatste overwonnen worden. Wie was het dan, die tegen Eva sprak? De tekst zegt, dat het de slang was aan wie het zaad van de vrouw de kop vermorzelen zou, dat is degene, die de Heere Jezus Christus zou overwinnen, die nu was de duivel. Hebr. 2:14 *Opdat Hij (Christus) door de dood te niet doen zou degene, die het geweld des doods had, dat is, de duivel*. De duivel dan sprak tot Eva, verleidde Eva.

Nog eens, 't was die welke nog leeft en de gemeente Gods bestrijdt. 2 Kor. 11:13. *Ik vrees, dat niet enigszins, gelijk de slang Eva door haar arglistigheid bedrogen heeft, alzo uw zinnen bedorven*

worden. De Heere Jezus zegt duidelijk, dat het de duivel was. Joh. 8:44. *De duivel was een mensenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven.* De duivelen zijn in de waarheid geweest, hebben gezondigd, hun beginsel niet gehouden, deze is de mensenmoorder; deze wordt genoemd *de oude slang, duivel, satanas*, Openb. 12:9. Hieruit is het onweersprekelijk, dat de duivel Eva kende, met haar sprak en zó op een mens werken kan.

Bewijs 2.

Dit blijkt ook uit Job 1:12, *De Heere zei tot de Satan: Zie, al wat hij heeft, zij in uw hand ... En de satan ging uit van het aangezicht des HEEREN;* vs. 19, *En zie, een grote wind kwam van over de woestijn, en stiet aan de vier hoeken van het huis, en het viel op de jongelingen, dat ze stierven.* Job 2:7. Toen ging de Satan uit van het aangezicht des HEEREN en sloeg Job met boze zweren, van zijn voetzool af tot zijn schedel toe. Hier was de werker noch ziekte, noch kwaad humeur, noch zonde, noch mens, maar de satan. De satan of duivel, 't is één, deed de wind komen van over de woestijn, stiet daardoor het huis omver, doodde Jobs kinderen, en sloeg hem met boze zweren. Zo werkt dan de satan op de mens en op lichamen.

Bewijs 3.

Doet hierbij Matth. 4:1-11, *Toen werd Jezus van de Geest weggeleid in de woestijn, om verzocht te worden van de duivel,* enz. Al dit werk, dit redeneren, verzoeken, verweren, heerlijkheden te tonen, is geen verbeelding, maar een waarachtige geschiedenis. Die 't werk deed, was geen kwaad humeur, noch zonde, noch mens, al deze dingen, behalve, dat die niet duivel zijn of genoemd worden, zo hadden ze hier geen plaats. De Heere Jezus was heilig, daarom kon Hij Zichzelf niet verzoeken, noch al deze dingen Zich zo verbeelden, en tegen zijn eigen verbeelding redeneren, en die verzoeking overwinnen. God deed het ook niet, omdat God niemand verzoekt, Jak. 1:13. Maar de tekst zegt uitdrukkelijk, *dat het de duivel, de satan was.* Zo werkt dan de duivel op mensen en op lichamen, ofschoon hij een geest is.

Bewijs 4.

Doet hierbij al de geschiedenissen van de duivelbezetenen, in de Evangeliën verhaald. Zij worden daar doorgaans genoemd: duivel, geest, boze geest, maar nooit: ziekte, zonde, dolheid, verbeelding, humeur. Zij worden gezegd *Jezus te kennen*, 't welk de discipelen van Christus bijna alleen, en dat nog donker, wisten. Zij vreesden gepijnigd te worden vóór de tijd. Zij baden, dat ze mochten in de zwijnen varen, en deden het op bekomen toestemming en doodden ze. Zij scheurden en slingerden de lichamen van de bezetenen; al deze dingen zijn bekende waarheden. En de uitwerpingen waren wonderen, waardoor Christus zijn Middelaarsambt bewees en vertoonde. *Een engel des satans sloeg Paulus met vuisten*, 2 Kor. 12:7. Heeft hij zelf geen vuisten, gelijk hij niet heeft, hij kan nochtans wel een lichaam gebruiken, als God het hem toelaat. Uit deze alle is het dan klaar genoeg, dat er duivelen zijn, en op de aardbodem zijn, en op mensen en op lichamen werken.

Bewijs 5.

De duivelen zijn nog gedurig bezig naast de mensen en bijzonder naast de Godzaligen, gelijk blijkt uit de vermaningen, om ons tegen de duivelen mannelijk te kwijten: Efése 6:11. *Doet aan de gehele wapenrusting Gods, opdat gij kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel.* 1 Petrus 5:8. *Zijt nuchteren, en waakt; want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw.*

De wijzen van de bestrijdingen zijn velerlei, doch men kan ze tot deze drie hoofden brengen:

- (a) Soms werkt hij op de vijf zinnen des mensen, 't zij door die te belemmeren en ondertussen te werken op de verbeelding, waardoor de mens meent, dat hij waarlijk die dingen gezien heeft, 't zij, dat hij door lichamelijke verschijning door de mens gezien en gehoord wordt.
- (b) Soms werkt hij alleen op de verbeelding, 't zij dat de mens waakt of droomt, 't zij in 't licht, 't zij in 't donker.
- (c) Soms werkt hij door aanspraken op de ziel, 't welk dan klaarblijkelijk is, als hij onlichamelijke dingen en redeneringen aan de ziel voorstelt.

XVII. Zo hebben wij gezien, dat er duivelen zijn, op de wereld werken en met de mensen handelingen hebben. Als de duivelen hun boosheden door mensen, die zich daartoe aan de duivel overgeven, of anderszins gewillig zijn hem tot werktuigen te verstrekken, uitwerken, zo noemt men het **waarzeggerij en toverij**.

- Waarzeggerij is, wanneer de mens door hulp van de duivel, of tegenwoordige zaken bekendmaakt, die voor de mensen verborgen en bij de duivel bekend zijn, of toekomstige dingen voorzegt, die de duivel of uit de loop van de natuur kan afnemen of waarnaar hij gist, of die hem van God mochten bekendgemaakt zijn.
- Toverij is, als de mens door middel van de duivel vreemde dingen doet, die boven het bereik van mensenkrachten zijn; als in gedaante van verstorvenen te doen verschijnen en mensen naar het lichaam te plagen. Dat hij dit doen kan en doet, blijkt uit veel plaatsen van de Heilige Schrift. Zie onder andere deze: Lev. 20:6, *Wanneer er een ziel is, die zich tot de waarzeggers en tot de duivelskunstenaars gekeerd zal hebben; vs. 27, Als nu een man of vrouw in zich een waarzeggende geest zal hebben, of een duivelskunstenaar zal zijn, zij zullen zeker gedood worden.* Exod. 7:11. *De Egyptische tovenaars deden ook alsoo met hun bezweringen.* Exod. 22:18. *De tovenaars zult gij niet laten leven. De tovenaars te Endor deed de gedaante van Samuël te voorschijn komen en voorzei Saul zijn dood,* 1 Sam. 28:9-19. Dus lezen wij van Simon de tovenaar, Hand. 8:9. En van *Elimas de tovenaar,* Hand. 13:6-8.

Wij willen ons niet inlaten in de wijze hoe de duivel dat doet, en hoe de mensen dat doen door de duivel; wij weten uit Gods Woord dat er tovenaars zijn, en dat ze vreemde dingen gedaan hebben, en de ondervinding, van de zotte leermeesteres, bevestigt het genoegzaam. Dat is ons genoeg, hoewel wij toestaan, dat zeer veel van die verhaaltjes en vertellingen enkel fabelen en versieringen zijn.

Nuttigheid

XVIII. 't Is niet genoeg al deze dingen te weten; maar wij hebben ze daarom te breder vermeld, opdat ze ons tot nuttigheid mochten zijn. De duivel is een vorst der duisternis, en wil doorgaans onbekend en verborgen zijn, want dan kan hij het meeste kwaad doen. Zij doen hem een goede dienst, die hem helpen verbergen. In deze leer steekt nuttigheid, en voor onbekeerden en bekeerden, want hij werkt op beiden.

Waarschuwing.

Ik spreek dan eerst aan alle onbekeerden, en zeg u dat gij, zo lang als gij onbekeerd blijft, onder het geweld van de duivel zijt. *Gij hebt de duivel tot een vader.* Joh. 8:44. *Gij zijt uit de vader de duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen.* De duivel is heer en meester over u en hij werkt in u. *Eféze 2:2 ... die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid.* Gij ligt onder zijn banden gevangen. *2 Tim. 2:26.* En zij wederom ontwaken mochten uit de strik van de duivel, onder welke zij gevangen waren tot zijn wil.

Hij vervoert u dikwijls tot daden, die gij nooit gedacht had te zullen bedrijven. Gelijk hij Judas vervoerde tot verraderij van de Heere Jezus, en daarna tot de strop. De duivel houdt u menigmaal uit de kerk, bijzonder als hij weet, dat er wat gepredikt zal worden, dat een bekwaam

middel kon zijn tot uw bekering. Onder de prediking zoekt hij u af te leiden met andere gedachten, en stelt u zulke zaken voor, waartoe hij weet, dat gij lust hebt, om u te gemakkelijker op die zaken te doen denken. Hoort gij iets dat u treft, hij zoekt op alle wijze u dat te ontnemen, Matth. 13:19. De duivel belet u de kracht van het Evangelie te verstaan.

2 Kor. 4:3, 4. Doch indien ook ons Evangelie bedekt is, zo is het bedekt in degenen, die verloren gaan; in dewelke de god van deze eeuw de zinnen verblind heeft, namelijk van de ongelovigen, opdat hen niet bestrale de verlichting van het Evangelie.

Niet dat u dit onschuldig maakt, want gij zijt ook zelf blind, en boos genoeg daartoe, en 't is met uw wil; maar de duivel geeft dikwijls aanleiding daartoe, en port aan, en gij gehoorzaamt Matth. hem gewillig.

Bedenkt dan dit eens met bedaardheid, en past het u eens toe: ik ben een slaaf van de duivel, hij is mijn heer en meester, hij beheerst mij, stelt mij in zijn werk te werk, en hij zal mij eerlang als een prooi naar de hel voeren, om daar eeuwig gepijnigd te worden. Wat is dat een schrikkelijke staat onder zo'n gruwelijke tiran, een doodsvijand van God, van Christus, en ook van u zelf te zijn, die uit bittere haat uw ziel vermoordt, en u voor eeuwig afscheidt van God, en de gezegende Christus! Eilieve, erbarm u over uw ziel, wordt toch eens wakker, haat de duivel en zijn werk, vliedt van hem, gaat uit zijn rijk, en begeeft u onder de zoete, Zach. hte, liefelijke en ter eeuwige zaligheid leidende regering van de Heere Jezus Christus. Och, dat gij naar mij hoordet! De Heere redde u!

Vermaning.

Volgens de aankondiging Gods: Gen. 3:15 Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, en tussen uw zaad, en haar zaad, is er een bijzondere haat tussen de duivel en de gelovigen, de leden van de Heere Jezus Christus. De haat aan de zijde van de duivel is zo bitter en zo boos, als hij kan; 't hapert hem maar aan macht, om zijn boosheid uit te voeren, 't wordt hem telkens van God verhinderd, de bedachte voornemens in 't werk te stellen. Ik wenste, dat ik de haat van de gelovigen tegen de duivel levendiger en scherper mocht maken, opdat ze zorgvuldiger mochten zijn, om door zijn listige omleidingen niet bedrogen te worden, of elders in hem te wille te zijn, om alsoo uit bittere haat en afkeer van de boze vijand van onze lieve Heere Jezus moedig te zijn en te strijden tegen zijn aanvallen. 1 Petrus 5:9, Denwelken wederstaat, vast zijnde in het geloof.